

Motion till riksdagen

1985/86:So713

Margareta Winberg m. fl. (s, m, fp, c, vpk)

En rökfri arbetsmiljö

Försäkringsöverdomstolen meddelade 28 november 1985 en dom, där ersättning för arbetsskada utdömdes till en arbetstagare som utsatts för passiv rökning i sin arbetsmiljö. Domstolen, och tidigare försäkringsrätten för Södra Sverige, fann orsakssamband mellan hennes sjukdom (lungcancer) och senare död och den skadliga inverkan av tobaksrök på arbetsplatsen. Domen vilar på lagen om arbetsskadeförsäkring.

Denna arbetstagare hade i tretton år ofrivilligt utsatts för tobaksrök i sin arbetsmiljö och under många år förgäves krävt rätt att arbeta i rökfri arbetsmiljö.

Hon kunde inte åberopa arbetsmiljölagen, trots att arbetsmiljölagens 2 kap. 1 § ("Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande. . ."), 2 § ("sund och säker miljö"), 3 § ("lämplig"), 4 § ("tillfredsställande"), 6 § ("betryggande säkerhet") borde innebära full täckning för att en arbetstagare skyddas från de risker som passiv rökning innebär.

Skälet till detta är att frågan om tobaksrökning är uttryckligen undantagen arbetsmiljölagens tillämpningsområde i de förarbeten till lagen som gjordes i början av 1970-talet, då insikten om tobakens och passivrökningens risker inte var så uttalade som de är i dag.

Några tillämpningsföreskrifter som gäller passiv rökning i arbetsmiljön har sålunda inte utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen. Inte heller skulle ha kunnat åberopas Allmänna råd från arbetarskyddsstyrelsen och socialstyrelsen om begränsning av tobaksrökning (AFS 1983:10), eftersom dessa endast är rekommendationer utan bindande karaktär. Detta anfördes som skäl till att man från yrkesinspektionernas sida sällan eller aldrig ingriper när det gäller passiv rökning i arbetsmiljön, allra helst som de från arbetarskyddsstyrelsen fått direktiv att lågprioritera tobaksproblemen. Tobaksproblemen på arbetsplatserna består inte endast av passiv rökning som icke-rökande arbetsskamrater utsätts för utan även i kombinationseffekter som består i att en rökare i sitt arbete handskas med asbest, kadmium, kolmonoxid och en rad andra skadliga ämnen.

Det finns således en påtaglig brist på överensstämmelse mellan lagen om arbetsskadeförsäkring och arbetsmiljölagen. Den enskilde, som besväras av passiv rökning i sin arbetsmiljö, får i efterhand rätt enligt arbetsskadlagen när det är så dags, men kan inte skydda sig mot passiv rökning. Möjligheten att få rökfri arbetsmiljö är helt beroende av arbetsgivarens välvilja i första hand och andra berörda på arbetsplatsen i andra hand (fack, skyddscommité, skyddsombud, arbetsskamrater).

Den bristande konsekvensen är desto mer iögonfallande som en rad ämnen som ingår i tobaksröken är totalförbjudna i arbetsmiljön i alla andra sammanhang (de s. k. A-ämnena).

En arbetstagarare kan med framgång göra polisanmälan om dessa ämnen förekommer i arbetsmiljön, bara de inte härrör från tobaksröken. Då ställer ingen yrkesinspektion upp med det underlag som kan ligga till grund för en åklagare att väcka åtal.

Arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon sade i ett svar av 5 december 1985 i riksdagen bl. a.:

---en rökfri miljö skall vara det normala och---en rökarens önskan att röka bör vika för andras önskemål om en rökfri miljö. Hälsoriskerna vid s. k. passiv rökning måste dock begränsas ytterligare. Kombinationseffekter av tobaksrök tillsammans med andra hälsovådliga ämnen i arbetslivet, t. ex. asbest, måste vidare beaktas.

I fortsättningen anförde arbetsmarknadsministern att det gällde

---ett slutligt ansvar för arbetsgivaren att se till att arbetsmiljön är sund och säker. Ytterligare restriktioner kan dock behöva övervägas om de allmänna råden och informationsinsatserna inte får tillräcklig effekt.

Viktigast är "att de råd och anvisningar som finns verkligen skall följas".

Trots arbetsmarknadsministerns klarläggande svar beslutade styrelsen för arbetarskyddsstyrelsen vid sammanträde 19 december 1985 att inte företa någon skärpning av nu gällande regler eller ge distrikten, dvs. yrkesinspektionen, ändrade direktiv.

Inom arbetarskyddsstyrelsen råder den mening att endast ett politiskt beslut kan ändra nuvarande praxis.

Eftersom man inte kan ändra på de förarbeten som låg till grund för nu gällande arbetsmiljölagen, måste man – om man önskar ändring – antingen tillföra arbetsmiljölagen ytterligare en paragraf som uttryckligen säger att denna ramlag också hänför sig till tobaksproblematiken eller att regeringen på samma sätt som var fallet vid tillkomsten av Allmänna råden (AFS 1983:10) ger i uppdrag åt arbetarskyddsstyrelsen att utfärda en ny tillämpningsföreskrift gällande tobaksrökningen och som i tillämpliga avsnitt hämtar sitt innehåll från de nu gällande Allmänna råden eller som ytterligare ett alternativ att Allmänna råden om begränsning av tobaksrökning ges lagligt bindande karaktär.

Tobaksrökningens medicinska skadeverkningar är vetenskapligt väl dokumenterade, och nya upptäckter på senare tid visar att dessa skadeverkningar och risker är ännu större än vad man tidigare ansett, t. ex. när det gäller de nya upptäckterna om skadorna på munnens spottkörtlar eller den dåliga rygghälsan, som orsakas av tobaksrök genom försämrad funktion hos blodkärlen.

Världshälsoorganisationen har förklarat att tobaksrökningen är det avgjort största hotet mot folkhälsan.

I Sverige dör varje år ca 10 000 människor av tobaksrökning, dubbelt så många människor som av alkohol (och av asbest hittills färre än 10 personer totalt).

Hemställan

Mot. 1985/86

So713

Mot bakgrund av ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppdrag åt arbetarskyddsstyrelsen beträffande föreskrifter om arbetstagares rätt till rökfri arbetsmiljö samt om att dessa föreskrifters efterlevnad blir föremål för tillsyn av yrkesinspektionen.

Stockholm den 27 januari 1986

Margareta Winberg (s)

Tommy Franzén (vpk)

Börje Stensson (fp)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Lennart Brunander (c)

Mats O Karlsson (s)

Hans Dau (m)